

Forfatter: Hertz, Henrik

Titel: Den massive Poeste eller Paradisets Ars poetica.

Citation: Hertz, Henrik: "Den massive Poeste eller Paradisets Ars poetica.", i Hertz, Henrik: *Digte fra forskellige Perioder, 1.-4. Deel.*, udg. af Tredie Deel. , 1851-62., s. 81.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hertz11_lev-shoot-workid62116.pdf (tilgået 23. april 2021)

Anvendt udgave: Digte fra forskellige Perioder, 1.-4. Deel.

Den massive Poesie eller Paradisets Ars poetica.

(Riimbrev fra Knud Sjællandsfar til Prof. C. Hauch.)

∞ Descriptas servare vices operumque colores
Cur ego, si nequeo ignoroque, poeta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Horat.

∞ Paradis, den 3die Oktober 1830.
Du har vel ei, min hjerte Svoger, ganske
Forglemmt den gamle Knud, til hvem du før
(For 13 Aar omtrent) i ondt Humeur
Fik kastet, lidt ungdommeligt, en Handske.
Jeg har ei glemt Dig, heller ei den Tid,
Da Muserne mig bød med Slæb og Slid
At krydre Poesien med mit Vid.

82

∞ Hvad har man ikke siden den Tid skrevet
Og stridt og saa fortrudt det, at man stred!
Hvad er ei vippet op og vippet ned!
- Jeg selv er siden den Tid bleven
En Paradisfugl, som Du veed.

∞ Nu har jeg overmaade gode Dage,
Og seer med Lyst
Paa dette Jordliv, jeg har lagt tilbage.
Jeg har endnu som før den gamle Brøst,
At vrage;
Og gjøre Næser ad endeel, jeg troer,
Man gjør for meget af hos Jer i Nord.

∞ Jeg hører, ogsaa Du har gode Dage;
At Muserne paa Daniens Parnas
Har inviteret Dig at tage
Paa gamle, danske Digterbænken Plads;
Fremdeles, at Du alt med Syvmiils-Saaler
Og, saa at sige, med en Trumf
Og i Triumph
Er seet paa Veien til Parnassets Straaler.
Men Andre paastaae, Du spadserer rundt
Om Bjergets Fod, i Kjolens Fik et Bundt
Tragedier, og En og Anden stikler
Paa Sværmen af Din Polemiks Artikler.

83

∞ Ak ja! Din Polemik! - Din Musas Flugt
Har jo forsøgt med Sort paa hvide Blade
At faae med Vid og med Satire Bugt
I en fortvivlet Babylonide.
Nei, hjerte Svoger, det var ikke smukt!
Gud veed, den Skjemtelire,
Du dreiede paa min Tid, var just ei
Et Under, naar den dreiede Satire;
Men mod den babylonske Lire - nei!
Jeg fandt endogsaa, trods Din Haanen
Af min Dig evigt skjulte Digter-Id,
Paa sine Steder Glimt af Vid
I Digtet »Hundens Glam mod Maanen;«*)

Et vist Piquant i dets Idee,
Et vist, jeg veed ei hvad, jeg ynder,
Der, trodsende dets Hexameter-Synder,
Mig bragte mod min Villie til at lee.

∞ Men dette her! - Du hellige Cathrine!
Jeg kan forsikre Dig, jeg blev paa Dine
Og Smagens Vegne rød
Ved dette Fad aristophanisk Grød.
En saadan Bryden over Skranke!
En saadan Tagenfat med plumpe Stød
Paa Musens fine Pusselanke!

* 84

∞ En saadan Mangel af den mindste Spire
Af Vittighed og træffende Satire!

∞ Og Du bebreider Din Antagonist,
At hans Kritik er hjerteløs, og kalder
Hans lette Vid for underfundig List;
Men vogt Dig for, at Pilen ei tilsidst
Tilbage paa Dit eget Hjerte falder!
Har Du betænkt, at Vittighed og Skjemt
Bevise meest et aabent, ædelt Hjerte,
Satiren uden Sittighed et slemt?
Jeg maa bekjende det med Smerte,
Din Polemik ei dyppet har sin Piil
I Sратиernes Smiil;
Jeg savner munter Skjemt, der kan forsone
Den Læsende med Skriftets bittre Tone.

∞ Men hvorfor i al Verden har Du sat
»Aristophansk Forsøg« paa Titelbladet?
Paagrund af Spydighed i Dit og Dat?
Fordi os Aristophanes har ladet
Forstaae, at ogsaa han kan være plat?
Maaskee paagrund af Formen?-Død og Kritte!
Det havde jeg forglemt! - Du har jo slugt
Al Verdens Versemaal, Du kunde hitte,
Og flyver høit med anapæstisk Flugt.

85

∞ Hver Anden af Personerne trompeter
I Noget, der kan gjælde for Trimeter.

∞ Ja, dersom Sagen var i den Grad let,
Hvad vil vi saa? Hvi læse vi de Gamle?
Hvi vil da Philologens Møie samle
Den Viisdom, vi kan lave nok saa net?
Saa lad os bare skrive fort, Kumpaner!
Det er nok ei saa svært som Mængden troer!
Kanskee vi slumpe til Aristophaner.

∞ Nei, hjerte Svoger, troe mig paa mit Ord:
Fordi man spiser tynde Supper,
Man bliver ikke derfor strax Spartansk;
Fordi man ofte gaaer i Klubber,
Eiheller Engellænder eller Dansk.
Saalidt som Den, der bruger Brillen,
Paagrund af dette kaldes Spansk,
Og Den, der Ingenting bestiller,
Er et Genie (et indenlandsk;)
Og Den, der aldrig Viin vil drikke,
Maaskee fordi han har den ikke,
Af den Grund ansees for muhamedansk.

Man Bøger uden Saft kan skrive,
Med Vittigheder i, der hive,
Og Bogen smukke Titler give:

86

☒ Jeg paastaaer, Svoger, den vil aldrig blive
Af denne Grund Aristophansk.

☒ Dog det var Synd at dvæle længer
Ved dette Skrift, der sagtens af sig selv
Kan glide til Forglemmelsernes Elv.
Da Svogers Hverdags-Polemiker hænger
Ei sammen med hans Søndags-Poesie,
Og denne, som jeg heldigviis bemærker,
Bebuder os et productivt Genie,
Saa vender jeg mig til hans andre Værker,
Mig holdende til Kjernerne deri.

☒ Jeg kan ei sige, Svoger, hvor mig fryder
I mit Elysium en Digtergeist,
Der viser sig studeert og vidtbereist,
Og, todsende vor Tids Poeters Lyder,
Har overveiet det, han Folket byder.
Det er min Pligt
Mod Dig, min hjerte Svoger, og mod Alle,
Der skjelne kan en Aborr' fra en Skalle
Og Karperne fra Jyder i et Digt,
Det er min Pligt, jeg siger, at bevidne,
Hvor reenligt, hvor uendeligt Du staaer
Som Digter over denne fæle, skidne
Poetiske Zigeunertrop, der gaaer

87

☒ Med Brøl i Moserne bag Digter-Vænget
(Jeg mener Hellig-Andersenske Slænget.)
Et Afgrunds-Svælg jeg seer
Imellem hiin og Den, der skrev Tiber.

☒ Dog maa jeg for Contrastens Skyld berøre
Paa Vandringen forbi
Din Muses macadamiseerte Sti
I Flugten Hellig-Anders' Mose-Føre,
Hvor han, som pære, puur Natur-Genie,
Er øverst blandt Zigeuner-Kammeraterne
Og spiller Langboldt med vor Poesie.

☒ Thi, medens Hellig-Andersen og Taterne*)
Formedelst alt det Vildskab, de er' i,
Aldeles ikke have lært, hvad Gyldighed
Et grundigt Studium i Poesie
Har selv for Den, der troer sig et Genie;
Mens de af Confusion og puur Uskyldighed
Og Renomisterie
Ved Ordet Studium gaae ganske fra det,
Jeg synes, Svoger gjør for meget a' det,

* 88

☒ Forstaae mig endelig tilbunds! Jeg troer
Paa ingen Maade, Svoger, at en Digter,
Han være lille, være stor,
Bør stundom glemme sine strenge Pligter;
Og at et stort Genie,
Der under Studierne vaager
Ved Nat og Dag, bli'er sløv for Poesie:

Jo mere Studium desbedre, Svoger!
Kun mener jeg bestemt,
Det er et slemt,
Et daarligt Tegn, naar Folket mærker,
At Studium har frembragt Dine Værker.
Thi viid, o Digter! dersom ei Din Kunst
Har et saa fuldendt Arbeid os leveret,
At vi betragte det som inspireret
Og glemme, det er et Product af Kunst,
Da beiled' Du omsonst
Til Musernes og Gratiernes Gunst.
Man bør ei see Dig paa Dit Værksted, mindre
Generes af den Tankernes Proces,
Der avled' Digterværket i Dit Indre.
Sligt kan beundres af Critikens Gjæs;
Den fine Kjender seer med Græmmelse
De synlige Juncturer og ethvert
Beviis, at Værkets Holdning faldt Dig svært.

89

☒ Jeg finder med en Art af flau Fornemmelse
For tidt hos Dig og meer end mig er tjært
I Characterernes Bestemmelse
En altfor ængstlig Skildring, men især
En plump Betegning hist og her,
Der fører os Maskineriet
For nær.
Vi see Dig sidde foran Staffellet
Og lægge Farven an paa Maleriet.
Men jeg og de, der ligne mig,
Vil' see Dit Værk og glemme gjerne Dig.

☒ Forøvrigt vil jeg ingenlunde nægte,
At ofte Dine Skildringer er' ægte
Og sanddru Billeder, ved Kunstens Bliv
Fremmanede paa Lærredet til Liv.
Men, allerbedste Svoger -

☒ (Det er sandt,
Jeg kalder Dig bestandigt glatvæk »Svoger«.
Det skeer iblandt af Høflighed, iblandt
For at tilkjendegive Dig, jeg fandt
Tiltrods for hine før omtalte Taager,
Der ligge tæt omkring Din Poesie,
Et Vist, der sagde mig, at vi
Maa være noget i Familie;

90

☒ Et Vist, der frydede min Hu,
Forvissende Dig om min gode Villie.
Jeg siger ligeledes »Du«,
Det ømmere, det meer fortrolige,
For at Du med Dit Sinds urolige
Natur kan see, at skjøndt vi kiv's,
Jeg vil ei derfor Dig tillivs).

☒ Men, allerbedste Svoger! siig mig bare,
For Himlens Skyld, hvordan
Fik Fristeren, (for hvem os Gud bevare!)
Dig lokket til at skrive Din Don Juan?
Hvor troer Du han har hjemme? Kunstens Rige
Har ikke Plads til ham. Han gaaer
Langt over Grændsen, Skjønheds-Loven slaaer
Omkring det Kunstnerisk-Tilladelige.
Hvorledes har Du viist os ham? Som Den,

Der vandrer truende forbi Kamenen
Og iler gradviis mod den Afgrund hen,
Som blot vi ane, men ei see paa Scenen?
- At nei! i Eet og Alt
Du viser os den Afgrunds Spalt,
Hvori han alt for længesiden faldt.
- Hvorledes har Du da forsøgt at svække
Den Afsky, Lasterne medrette vække?

91

☞ Hvorledes har Du viist os, han har Krav
Paa vore Taarer ved hans Afgrunds Grav?
- Ved Intet! ja ved Intet! -Ved Grimacer
Og lange, praleriske Phraser.
Han er en Liderlig, en Knøs,
Der føiter efter Commandantens Datter
Paa samme Tid, han lefler med en Tøs.
Han myrder Godtfolk bagfra, pjatter
Endeel om tvungent Drab, om Dyd og Had
Og Gud veed hvad;
Aflægger Meeneed, raisonnerer atter,
Er feig og hoven, brænder op sit Slot,
Og er saa ubestemt, hans Ord saa søgte,
Han selv saa moden til det simpleste Skafot,
At Muserne med Afsky fra ham flygte.

☞ Du store Gud! og for en slig gemeen,
Peer Mikkelsensk Elendighed forlanger
Du Interessen vakt hos os, o Sanger!
Og troer, at Helveds store Sjælepranger
Vil neppe være seen,
Før han med Magt et saadant Afskum fanger
Og, kan jeg troe, ham lænker til en Steen!
Ak, jeg maa lee! Hvad han imellem Jyder,
Paa Lolland og paa Falster kan
Erholde for en Slik, en plump Forbryder,

92

☞ Saa keitet og saa feig som Din Don Juan,
En opblæst, dagligdags og vammel Skryder -
For slig en Jammerlighed troer Du, han,
Den fine Kjender af det Extra-Slette,
»Vil sine Sendinger i Oprør sætte?«*)
Et saadant simpelt Skarn
Han løber af sig selv i Satans Garn.
- Hvis det, at tale stort, men ubehændig
At vise sig saa lille, saa elendig
Som Helten i Dit Sørgespil,
Kan stemple ham, kan stemple Nogen til
»En mærkelig, en sjælden stor Forbryder«,
Til en, der vækker os til Sympathie,
Fordi en Stemme fra vort Indre lyder
Og hvisker ængstligt: ogsaa vi
Har Kjød af dette Kjød og Blod, der flyder
I Aarens Strøm, og vee os! naar det bryder
Den Dæmning, der beskjærmer vore Dyder!
En Stemme, der os stærkt betyde skal,
At han, der ilede mod Undergangen,
Har værdigt Krav paa vore Taarers Tal,
Fordi han var et Offer kun for Slangen,
Der lurer daglig paa vort eget Fald; -
Hvis en Don Juan, der ikke ved et eneste

* 93

☒ Selv nok saa lille Træk beviser os
Sit Slægtskab med os, Djævelen til Trods,
Var det endogsaa ved lidt Mod aleneste;
Hvis han, fra hvem vort reneste,
Vort bedste Væsen vender sig med Sky
Og raaber opbragt: Afskum, fly!
Du er ei Kjød af mit! Med tusend Stemmer
Mit Indre vægrer sig at kjendes ved
Din Idræt! Vent ei min Medlidenhed!
Vent Ynk af dem, til hvem Du synker ned,
Af sympathetisk stemte Rasphuus-Lemmer; -
Hvis en Don Juan som Din skal stemples med
Et ofte misbrugt Navn: en stor Forbryder,
Saa er, ved alle Lolliker og Jyder!
Hans Jensen, der blev hængt, brouilleert med Gud,
Med Kirken, Præsten, Provsten, Degnen,
Med alle Ti-, med alle Tyve-Bud,
Og prises som en Satans-Karl i Egnen,
Jeg siger, saa er ogsaa han saa stor
Som nogen Galgenfugl paa Eders Jord.
Men, bedste Svoger, vent blot ikke,
At Helved for at hente ham, skal skikke
Sin bedste Sending; vent det ikke,
At Graven ved en Tidende
Saa hverdags, aabne skal sit Svælg medlidende
Og lade Commandanter staae og nikke.

94

☒ Jeg er imod min Vane bleven heed;
Jeg nægter ei, mig Blodet koger
I Aarernes Canaler lidt, Hr. Svoger!
Om Grunden veed Du sagtens selv Besked;
Og veed Du ei, hvad hjælper det vi kives!

☒ Som Smagens Præst, som Gratiernes Ven
Jeg var og er og bliver det Massives
Bestemtteste Forfølger. Men der gives
En Art igjen
Af det Massive, hvorved Blodet drives
Til Kinderne mig op og Sjælen rives
Til en Besærkerangers Raseri,
Og det er den massive Poesie.
Det er en Uskik, der er gjængs hos Eder,
En Uskik, der engang
Seent eller tidligt leder
Til plat Fornedrelse den danste Sang:
Hiint tydske Bessermachen, hiin Formenen,
At der kan aldrig smøres tykt nok paa,
Vil lade mangt Talent tilgrunde gaae,
Og er for Mesterskabet Anstøsstenen.
Thi skal vi ha'e en Djævel bragt paa Scenen,
Saa skal han ogsaa være det tilgavns,
En Karl, der trumfer Møens og Christianshavns
Og hele Verdens Tugthuus-Candidater.

95

☒ Tilgiv mig, kjære Svoger, om maaskee
Et vist Veltalenhedens Krater,
Hvoraf jeg pleier spye enhver Idee,
Der længe har rumsteret i mit Indre,
Tilgiv, om det, ved Ordets Lavastrøm
Med Gnister i, der brænde, mens de tindre,
Har rørt for haardt en Byld, der var lidt øm;
Gud veed, jeg vilde rigtigt Indre mindre.
Din Poesie

Er vistnok mærkelig, som man har sagt mig;
Thi meget der bemærkes kan deri.
Men jeg, der (ganske mellem os!) har lagt mig
Lidt efter Grundighed i en Forstand,
Hvori den tages her i Æthrens Rige,
Men saare sjeldent paa det faste Land,
Jeg hader saare det Slags Mærkelige,
I hvilket een af Sjælens Evner kan
Despotisk over hver en anden stige.
- En reen, en fuldendt Harmonie;
En Ro, hvorhen jeg Blikket hefter;
En Stræben af uendelige Kræfter
Til eet og samme Maal, til Symmetrie;
Et gjennemgribende Fuldendtheds Stempel
Paa Alt, de største, som de mindste Dele
(Paa Tanken og dens Udtryk for Exempel)
En Grundaccord, der strømmer fra det Hele

96 Og toner sagte hen
Harmonisk fra hver enkelt Deel igjen:
Alt dette, hjerte Svoger, møder
Beboeren af Edens Kyst
I Eet og Alt og fylder ham med Lyst.
Jeg er saa vant hertil, at selv en ringe Brøst,
En disharmonisk Bagatel mig støder.
- Jeg veed, hvad Du vil svare mig: »En Viis
Ei kræver af det Endeliges Grændser
Hvad han har fundet i et Paradis«.
Jeg kræver det eiheller; men jeg ændser
Alligevel saagodt som ikke Den,
Der ei af Agtelse for sine Tanker,
Tiltrods for Endeligheds Skranker
Mod det uendelige Formaal stræber hen.
Med Grund Critiken Dig betragter
Som Sprogfordærver og som Formforagter.
Det Sprog, Du digter i, er blødt,
Er udtryksfuldt, og rigt paa fine Former.
Frygt ei, at Tankens Udtryk bliver dødt,
Fordi Du respecterer Sprogets Normer.
- Ei er Din Evne ringe; mindre
For svag den Ild, der brænder i Dit Indre.
Men, at Correcthed, Symmetrie,
Ideens og dens Udtryks Harmonie,

97

∞ At Versets rette Fald og Melodie
Af Dig betragtes som Pedanterie -
Det er en Feil, der vil og maa Dig hindre
I Vandringen paa Kunstens smalle Sti.